

УДК 78.03

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2025-44-31>**Олександр Олексійович Філіппов**

ORCID: 0009-0004-3989-730X

аспірант кафедри хорового диригування

Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової

filya3@ukr.net

ОПЕРНА СТУДІЯ: ВІД УЧБОВИХ ЗАВДАНЬ ДО ТВОРЧИХ ІНСАЙТІВ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРНОЇ СТУДІЇ ОДЕСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ АКАДЕМІЇ ІМЕНІ А. В. НЕЖДАНОВОЇ)

Мета роботи – виявлення ролі оперної студії (на прикладі діяльності оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової) як платформи для реалізації творчого потенціалу студентів у процесі професійної підготовки оперних виконавців, а також дослідження умов, за яких навчальні завдання сприяють формуванню креативного мислення виконавця та досягнення творчих інсайтів. **Методологія дослідження** спирається на системно-аналітичний, мистецтвознавчий, історико-культурний і порівняльний методи та метод інтерв'ювання. Такий підхід забезпечує комплексне вивчення оперної студії як навчально-виробничої лабораторії, що функціонує на межі освітнього, виховного й сценічно-практичного простору. **Наукова новизна** полягає у переосмисленні оперної студії не лише як структурного підрозділу вищого мистецького закладу, а як феномену сучасного музично-театрального середовища, де відбувається об'єднання навчального процесу, творчої експериментальності та педагогічного наставництва. У роботі вперше наголошено на функції оперної студії як середовища «креативної ініціації» студента. Доведено, що застосування сучасних педагогічних і мистецьких методів сприяє появі творчих інсайтів – моментів глибокого осягнення художнього матеріалу, що зумовлюють становлення індивідуального стилю виконавця. Уточнено поняття творчого інсайту як етапу синтезу професійної підготовки, аналітичного осмислення музичного матеріалу й емоційно-психологічного проживання ролі. Визначено специфіку взаємодії між режисером, диригентом і студентом, що створює динамічну модель художнього співтворення, характерну саме для оперної студії. **Висновки.** Результати дослідження засвідчують, що оперна студія виконує ключову місію у становленні молодого оперного виконавця, забезпечуючи синтез теорії, практики та творчої свободи. Її діяльність сприяє не лише опануванню професійних навичок, але й становленню

художньої самосвідомості, вмінню мислити сценічними категоріями та втілювати музичний образ у багатовимірному контексті. У ході роботи підтверджено, що сучасна оперна студія Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової виступає як інноваційна освітня модель, здатна формувати виконавців нового типу – мислячих артистів, відкритих до експерименту, міждисциплінарної взаємодії й національно орієнтованого мистецького пошуку.

Ключові слова: оперна студія, творчі інсайти, акторська підготовка співака, оперні сцени, оперна студія ОНМА імені А. В. Нежданової.

Filippov Oleksandr Oleksiiovich, Postgraduate Student at the Department of Choral Conducting of the Odesa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

Opera studio: from educational tasks to creative insights (based on the activities of the opera studio of the A. V. Nezhdanova Odesa National Academy of Music)

Research objective. The aim of the work is to identify the role of the opera studio (using the example of the Opera Studio of the A. V. Nezhdanova Odesa National Academy of Music) as a platform for realizing students' creative potential in the process of professional training of opera performers, as well as to explore the conditions under which educational tasks contribute to the development of creative thinking and the achievement of creative insights. **The methodology.** The research methodology is based on systemic-analytical, art studies, historical-cultural, and comparative methods, as well as the method of interviewing. This approach provides a comprehensive examination of the opera studio as an educational and production laboratory functioning at the intersection of pedagogical, artistic, and stage practice. **The scientific novelty.** The novelty of the study lies in rethinking the opera studio not only as a structural subdivision of a higher art institution, but also as a phenomenon of the modern musical and theatrical environment, where the educational process, creative experimentation, and pedagogical mentorship are integrated. For the first time, the paper emphasizes the function of the opera studio as a space of students' "creative initiation." It has been proved that the application of modern pedagogical and artistic methods promotes the emergence of creative insights - moments of deep comprehension of artistic material that determine the formation of the performer's individual style. The concept of creative insight is clarified as a stage of synthesis between professional training, analytical understanding of the musical material, and the emotional-psychological embodiment of the role. The study also defines the specificity of interaction among the director, conductor, and student, which creates a dynamic model of artistic co-creation characteristic of the opera studio environment. **Conclusions.** The results of the research demonstrate that the opera studio performs a key mission in the professional formation of young opera performers, ensuring the synthesis of theory, practice, and creative freedom. Its activities contribute not only to mastering professional skills but also to developing artistic self-awareness, the ability to think in stage categories, and to embody a musical image within a multidimensional

artistic context. The study confirms that the modern Opera Studio of the Odessa National A. V. Nezhdanova Music Academy serves as an innovative educational model capable of shaping a new generation of performers—thinking artists open to experimentation, interdisciplinary interaction, and nationally oriented artistic exploration.

Key words: *opera studio, creative insights, singer's acting training, opera scenes, Opera Studio of the A. V. Nezhdanova Odesa National Academy of Music.*

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку музично-театрального мистецтва України позначений активним пошуком нових освітньо-творчих форм, здатних забезпечити ефективне поєднання академічної підготовки з реальними умовами сценічної практики, сприяти формуванню конкурентоспроможного виконавця, здатного до самореалізації в динамічному культурному просторі. У цьому контексті оперна студія виявляється унікальним феноменом, що поєднує навчальну, виховну й сценічну діяльність у єдиний творчий процес. Вона виступає не лише місцем практичного засвоєння професійних навичок, а й простором формування особистісної та художньої самосвідомості студента, його здатності до творчого мислення та інтерпретаційної свободи.

Аналіз діяльності оперної студії Одеської національної музичної академії (надалі ОНМА) імені А. В. Нежданової, як моделі поєднання педагогічних, режисерських і виконавських практик, є надзвичайно важливим для осмислення шляхів оновлення системи професійної підготовки вокалістів в Україні.

Актуальність теми зумовлена потребою виявлення механізмів формування творчих інсайтів у процесі освітньо-сценічної взаємодії, визначення ролі педагогічного та режисерського наставництва у пробудженні креативного потенціалу студента, а також осмислення оперної студії, як сучасного культурно-освітнього феномену, що сприяє становленню митця нового типу – мислячого, самостійного, духовно зрілого виконавця.

Мета дослідження полягає у виявленні ролі оперної студії (на прикладі діяльності оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової) як платформи для реалізації творчого потенціалу студентів-вокалістів у процесі професійної підготовки, а також у

дослідженні умов, за яких навчальні завдання трансформуються у творчі відкриття – інсайти, що сприяють формуванню креативного мислення, інтерпретаційної свободи та сценічної індивідуальності майбутнього виконавця.

Наукова новизна. У статті вперше здійснено системне дослідження специфіки функціонування оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової як середовища формування творчих інсайтів студентів-вокалістів. Розкрито роль режисера як провідного чинника у становленні акторсько-вокальної свободи, визначено вплив творчих методик, запроваджених в освітньому процесі студії, на розвиток креативного мислення, інтерпретаційної ініціативи та сценічної самостійності студентів. Вперше в українському музикознавстві поняття «творчий інсайт» розглянуто як структурний компонент педагогічного процесу оперної підготовки у студентів, що поєднує когнітивні, емоційні та художньо-сміслові аспекти виконавського розвитку. Запропоновано новий підхід до аналізу педагогічного потенціалу оперної студії крізь призму інтертекстуальності, психологічної правди сценічного образу та синтезу мистецтв.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, мистецький оперний простір характеризується динамічними трансформаціями що вимагають від виконавців не лише високої технічної майстерності, але й здатності до глибокого художнього осмислення та інтерпретації музичних творів. Музично-сценічне середовище перебуває у стані постійної еволюції, що, з одного боку, зумовлює необхідність для акторів-співаків адаптуватися до його мінливих вимог і потреб, а з іншого, самі учасники сценічного дійства активно сприяють трансформації оперних та інших музично-театральних вистав, спрямовуючи їх до нових, часом, експериментальних форм. «У цьому контексті, оперна студія виступає як важливий етап професійної підготовки майбутніх оперних співаків, де поєднуються навчальні завдання з творчими пошуками» зазначає у своїх роботах М. Телішевський [7].

Професійний оперний артист має не лише досконало володіти вокальною технікою, а й орієнтуватися у широкому спектрі музично-сценічних жанрів, володіти акторською майстерністю,

здатністю до виконання складних сценічних елементів, а також створювати переконливі, естетично привабливі художні образи. У центрі його виконавської діяльності – вираження творчої індивідуальності, презентація унікального творчого «Я», яке вирізняє артиста серед інших.

Проте, постають запитання: як саме досягти цієї унікальності?; якими є ефективні шляхи формування постійної потреби у творчому пошуку, у відкритті нових сенсів і засобів виразності?; на скільки учбові завдання, що закладені в освітній процес, можуть не лише формувати професійні навички, а й справді сприяти розкриттю глибокого творчого потенціалу, здатного привести до творчих інсайтів?

Як окреслено у роботі О. Кривопишиної – «Поняття «інсайт», являє собою раптове та несподіване осяяння, миттєве розуміння сутності складної проблеми, що призводить до швидкого знаходження її розв'язання. Йому характерна непередбачуваність моменту виникнення, що супроводжується відчуттям раптового «потoku ідей» та швидким досягненням результату. У цей інтегративний період відбувається об'єднання раніше розрізаних елементів знань чи досвіду. Більше того, під час інсайту активізуються когнітивні здібності та реакції, які до цього могли здаватися недоступними. У загальній структурі творчого процесу інсайт є ключовою фазою, що настає після етапу підготовки та можливої фрустрації, і передусє стадії верифікації та практичного втілення знайденого рішення» [2, с. 99–100]. У контексті діяльності оперної студії, інсайт виявляється у моменті, коли виконавець відчуває внутрішню готовність до нестандартних, самобутніх художніх рішень. Це може бути як нова ідея інтерпретації ролі, несподіване інтонаційне вирішення, оригінальний сценічний жест або ж глибше розкриття характеру персонажа.

У рамках навчальних програм оперних студій, зокрема, як зазначає П. Походзей у своїх дослідженнях [5; 6], на прикладі оперної студії НМАУ в Києві (що характерне й студії ОНМА імені А. В. Нежданової), значна увага приділяється комплексному розвитку художньо-музичних, вокальних і акторських здібностей студентів з метою підготовки до професійної діяль-

ності в галузі оперного мистецтва [5]. Навчальні завдання спрямовані на формування професійної майстерності в площині вокально-сценічної реалізації образу, сценічного мовлення, міміки, жести, сценічного руху та танцю. Студенти опановують не лише основи гриму, сценічного мовлення й акторської майстерності, але й отримують практичний досвід роботи з реквізитом, костюмами, декораціями, освітленням, що дозволяє наблизити навчання до реальних умов театральної діяльності. Одним із ключових завдань є також формування здатності до створення цілісного сценічного образу в межах оперної вистави [5; 6].

Однією із ключових фігур у навчальному процесі підготовки актора-музиканта, є творча постать режисера, який не лише координує сценічну діяльність, а й мотивує на пошук нових ідей та рішень, і тим самим, дає підґрунтя і надихає на появу творчих відкриттів, а можливо й інсайтів. Він виконує не лише організаційну та постановочну функцію, а й виступає провідником у формуванні творчої свободи студента. Саме від нього залежить створення середовища, в якому виконавець не боїться експериментувати, шукати нові інтерпретації та втілювати художні ідеї, підкреслює М. Телішевський [7].

На ранніх етапах становлення студії навчальний процес формувався під впливом систем К. Станіславського, Є. Вахтангова та В. Немировича-Данченка, однак поступово розвивався у напрямі української режисерської традиції. Особливого значення набули ідеї Л. Курбаса, який трактував театральну виставу як художню метафору часу, а сценічний простір, як цілісну систему, де музика, гра, пластика й сценографія підпорядковуються єдиній режисерській концепції [4]. Курбасівська модель мислення стимулювала виконавця до філософського осмислення ролі, виходу за межі емоційної інтерпретації, сприяла розвитку абстрактного мислення й розуміння символічного виміру образу. Зазначені ідеї про синтез мистецтв і психофізику актора стали основою сучасних стратегій режисерської підготовки в оперній студії, що підтверджується в дослідженнях О. Любченка [4].

У сучасній оперній студії реалізується багатокомпонентна система підготовки, що поєднує вокально-технічну, акторську,

пластичну та інтелектуальну складові. Згідно з Л. Довгань [1], комплексний підхід, який охоплює історико-музичну, виконавську й психологічну підготовку, формує вокаліста нового типу – мислячого, аналітичного, здатного до сміливих інтерпретацій та органічного синтезу художніх засобів.

Сучасний підхід в оперній студії, передбачає відмову від авторитарних інструкцій та директивних моделей керівництва на користь натхнення, діалогу, партнерства та створення атмосфери довіри. Як підкреслює Г. Жадушкіна «Навчальна програма оперної студії передбачає індивідуальний підхід до кожного студента: виявлення та розвиток його унікальних виконавських якостей, корекцію технічних і сценічних недоліків. Співпраця з режисерами, диригентами, хореографами та партнерами по сцені сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню приймати конструктивну критику, мислити в межах загальної художньої концепції вистави, брати відповідальність за результат. Такий підхід стимулює формування навичок самоаналізу, саморефлексії та самостійності – необхідних компонентів професійного становлення молодого оперного виконавця». Водночас практика показує, що «Надмірна свобода без відповідної підготовки може спричинити втрату сценічної переконливості. Студенти нерідко стикаються з труднощами: втрата зібраності, розпорошення уваги, страх перед оцінюванням, обмежена фантазія або відсутність глибокого розуміння ролі. Це свідчить про потребу у зваженому підході до формування свободи на сцені, як ціннісного, але поступового явища. Надання свободи має супроводжуватись педагогічною підтримкою, розвитком у студента вміння осмислювати свої сценічні дії, обґрунтовувати їх та керувати власною емоційно-психофізичною природою» [8].

Тобто, таким чином сучасна фахова музично-педагогічна концепція в межах оперної студії перетворюється на інструмент розкриття творчого потенціалу молодого виконавця, забезпечує умови для розвитку його особистісної сценічної мови, стимулює сміливість творчого вираження, а отже і появу творчих інсайтів.

На прикладі діяльності оперної студії ОНМА імені А. В. Нежданової, можна простежити низку ефективних методичних під-

ходів, спрямованих на стимулювання творчої активності студентів та виникнення інсайтів:

- систематичне застосування акторської імпровізації (етюдів) у процесі навчання, як зазначається Г. Жадушкіною [8], що забезпечує умови для вільного пошуку виконавських рішень. Також, особливе місце займає робота з комічними та сатиричними жанрами. Режисерська практика в оперній студії поєднує мистецькі та педагогічні цілі, акцентуючи увагу на розвитку жанрового відчуття, сценічної культури, почуття стилю та естетичного смаку. Залучення студентів до роботи з пантомімічними та гумористичними сценами (сатирами) сприяє формуванню у артистів універсального типу, здатних однаково впевнено існувати як у межах високої трагедії, так і в площині легкої комічності. Розуміння природи сценічного гумору поглиблює відчуття драматургічної структури опери та розширює межі виконавської виразності, адже ефективним інструментом розвитку потенціалу студентів, на початкових етапах навчання в оперній студії, є використання комедійного матеріалу. У процесі взаємодії з легкими жанрами, студенти проявляють ініціативу, шукають нестандартні інтонаційні та мізансценічні рішення, що в підсумку активізує їхню акторську уяву та здатність до імпровізації [8];

- у межах освітнього процесу, за словами Г. Жадушкіної [8], студенти залучаються до самостійної режисерської роботи, зокрема, до постановки сцен із опер та оперет, що реалізується на основі власного бачення сценічного розвитку дії. Подальший колективний аналіз цих творчих спроб сприяє виробленню критичного мислення, вмінню аргументувати свої інтерпретаційні підходи. Яскравим прикладом є створення авторських версій сценічного простору та декорацій для постановки дитячої опери М. Волинського «Івасик-Телесик» (2023 р.) студентами другого курсу, що стимулює просторову уяву та естетичну свідомість;

- особлива увага в роботі студії при ОНМА, приділяється вмінню акторів-вокалістів вільно формулювати та висловлювати власне бачення характеру персонажів. Такі творчі обговорення включають фантазійне доповнення біографій героїв, розробку сценічних обставин, які логічно доповнюють зміст

лібрето. Така форма комунікації між виконавцем та режисером створює атмосферу спільного творчого пошуку, що є основою для народження непередбачуваних, оригінальних рішень.

Разом з тим, творчий інсайт, який розглядається як кульмінаційна точка інтерпретаційного процесу, не виникає стихійно або спонтанно. Його передумовою є послідовне проходження виконавцем низки етапів аналітичної, емпатичної та художньо-сислової роботи з матеріалом. Формування оригінальної творчої ідеї передбачає глибоке занурення в художню тканину музичного твору, що охоплює вивчення структури партитури, драматургії образу, контексту лібрето, стилістичних та жанрових ознак. Процес інтерпретації образу ґрунтується на суб'єктивно орієнтованій герменевтичній стратегії, за якої виконавець ставить собі запитання щодо мотивації дій персонажа, його цілей, внутрішніх суперечностей, емоційних імпульсів. Зокрема, актуальними є запитання на кшталт: «Чому персонаж вчиняє саме так?», «Яке значення має цей жест або репліка в контексті сцени?», «Які психоемоційні процеси лежать в основі цих дій?». Такий підхід активізує внутрішній монолог виконавця. Однак, провідним орієнтиром у побудові інтерпретації для оперного артиста залишається музичний текст як первинне джерело сислової інформації. У цьому контексті ключовими стають запитання: «Про що говорить музика у цьому моменті?» та «Яку інтерпретаційну ідею вона містить?» – відповіді на які дають змогу перейти від технічного відтворення до осмисленого сценічного втілення [8].

Часто, відповідь на ці питання не є очевидною і вимагає часу для «визрівання» в мисленні виконавця. Проте, саме така відстрочена інтерпретаційна реакція, що виникає в результаті багаторазового осмислення матеріалу, може стати точкою входу до справжнього творчого інсайту, як раптового, але закономірно підготовленого прориву до нової інтерпретаційної якості. У цьому сенсі, відповідь на питання «Як саме реалізувати свою інтерпретацію?», постає не як технічне завдання, а як джерело індивідуальної художньої знахідки, що надає виконавцеві унікальності та виразної мистецької ідентичності.

Додатковим імпульсом для творчого зростання та творчих інсайтів студентів є практика роботи у супроводі оркестру оперної студії ОНМА, роботу якого було відновлено у 2022 році, а до 2004 року, також робота у супроводі професійного хору. Участь у повноформатному музично-сценічному процесі, що передбачає живу взаємодію з оркестровими та хоровими виконавцями, розширює студентські горизонти та загострює музичне сприйняття.

Варто підкреслити і посилення ролі концепту антрепризного театру, який у мистецтвознавчому розумінні виконує функцію мобілізаційного ресурсу. Особливим випробуванням і водночас імпульсом для нових форм сценічного мислення став період пандемії та «повномасштабного вторгнення» (з 2019 року), який актуалізував необхідність переосмислення традиційних форматів художньої діяльності. У цих умовах оперна студія трансформувала свою діяльність, розширивши географію сценічних просторів. Поряд із виступами на стаціонарних сценах, у залі оперної студії та Великій залі академії, студенти активно долучаються до концертної діяльності в альтернативних локаціях: музейних просторах, укриттях, просто неба. Уваги заслуговують постановки у вуличному середовищі, які відкривають нові перспективи сценічного експерименту. Цей етап став каталізатором для трансформації навчального середовища.

Усе вище викладене підкреслює важливість креативного та відкритого підходу до постановки опери та інших жанрів. Саме такий підхід не лише активізує творчу уяву виконавця та реципієнта, але й відкриває нові можливості для нових інтерпретаційних практик, що базуються на семантичному переосмисленні, міжтекстуальності, алюзії та художній рефлексії.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження засвідчує, що оперна студія ОНМА імені А. В. Нежданової виступає не лише освітньо-виробничою базою для практичного опанування вокально-сценічного мистецтва, а й потужним культурно-освітнім осередком формування творчої особистості сучасного виконавця. Її діяльність демонструє ефективну модель поєднання педагогічних, режисерських та виконавських практик, у межах якої навчальні завдання органічно переходять у сферу худож-

ного пошуку, а процес фахової підготовки набуває творчого, дослідницького характеру.

Оперна студія функціонує як динамічне середовище формування професійної ідентичності студента, де поєднуються когнітивні, емоційні й естетичні складові розвитку. У цьому просторі народжуються умови для виникнення творчих інсайтів – моментів внутрішнього осяяння, що сприяють глибшому розумінню художнього змісту, активізації уяви та розвитку інтерпретаційного мислення.

Важливою умовою такого процесу є режисерське наставництво, яке виконує не лише функцію постановника, але й роль співтворця у формуванні креативної свободи студента. Саме через партнерський діалог, довіру та імпровізаційні методи розкривається особистісна природа виконавця, що виявляє себе у здатності до самостійного художнього осмислення матеріалу. Оперна студія виступає не лише майданчиком для професійного вдосконалення, але й лабораторією народження нових мистецьких ідей, у якій поєднуються традиція, інновація та духовна місія українського мистецтва. Саме тут формується виконавець нового типу – мислячий, креативний, самобутній і відкритий до інтерпретаційних відкриттів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Довгань Л. Навчання і виховання оперних співаків-акторів у Одеській державній музичній академії ім. А. В. Нежданової (історія кафедри оперної підготовки і оперної студії). Одеса: Одеська державна музична академія ім. А. В. Нежданової, 2008. 246 с.
2. Кривопишина О. А. Особливості взаємодії свідомого та несвідомого рівня психіки творчої особистості. *Психологія: реальність і перспективи*. Рівн. держ. гуманіт. ун-т. Рівне, 2013. Вип. 2. С. 98-102.
3. Кучер Л. І. Українські оперні студії: історія і сучасність. Харків: Торсінг, 2002. 204 с.
4. Любченко О. Лесь Курбас. Методика роботи актора в театрі акцентованого впливу. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття*. ХДАК. Харків, 2024. Ч. 2. С. 33-35.
5. Походзей П. І. Оперне мистецтво і проблеми виховання фахівців для оперного театру в оперній студії національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Київ, 2017. № 1 (34). С. 119-126.

6. Походзей П. І. Репертуар оперної студії НМАУ імені П. І. Чайковського – освітня складова підготовки оперних фахівців. *Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології*. Київ, 2018. С. 149–152.

7. Телішевський М. Р. Оперна студія як складова виховання співака-професіонала. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне, 2013. Випуск 19. Т. І. С. 264–269.

8. Філіппов О. О. Інтерв'ю з Жадушкіною Г. В. Рукопис. Одеса, 2025. 22 с.

REFERENCES

1. Dovhan, L. (2008). Training and Education of Opera Singers-Actors at the Odesa State Music Academy Named After A. V. Nezhdanova (History of the Department of Opera Training and Opera Studio). Odesa: Odesa State Music Academy named after A. V. Nezhdanova. 246 p [In Ukrainian].

2. Kryvoplyshyna, O. A. (2013). Features of the Interaction Between Conscious and Unconscious Levels of the Psyche of a Creative Personality. *Psychology: Reality and Prospects*, (2). Rivne State University of Humanities. Pp. 98–102. [In Ukrainian].

3. Kucher, L. I. (2002). Ukrainian Opera Studios: *History and Modernity*. Kharkiv: Torsing. 204 p [In Ukrainian].

4. Liubchenko, O. (2024). Les Kurbas. Methodology of Actor's Work in the Theater of Accentuated Influence. In *Culture and Information Society of the 21st Century (Part 2)*. Kharkiv: Kharkiv State Academy of Culture. pp. 33–35 [In Ukrainian].

5. Pokhodzei, P. I. (2017). Opera Art and the Problems of Training Specialists for the Opera Theater in the Opera Studio of the National Music Academy of Ukraine Named After P. I. Tchaikovsky. *Journal of the National Music Academy of Ukraine Named After P. I. Tchaikovsky*, (1)(34). Pp. 119–126 [In Ukrainian].

6. Pokhodzei, P. I. (2018). The Repertoire of the Opera Studio of the National Music Academy of Ukraine Named After P. I. Tchaikovsky as an Educational Component of Opera Specialists' Training. In *Cultural and Artistic Environment: Creativity and Technologies*. Kyiv. Pp. 149–152 [In Ukrainian].

7. Telishevskiy, M. R. (2013). The Opera Studio as a Component of Training a Professional Singer. *Ukrainian Culture: Past, Present, Paths of Development*. Scientific Notes of Rivne State University of Humanities, (19)(1). Pp. 264–269. [In Ukrainian]

8. Filippov, O. O. (2025). Interview with Zhadushkina H. V. Manuscript. Odesa. 22 p [In Ukrainian].